

huc tamen repercussum mouetur ad motum luminosi corporis, à quo incidit radius, eo quòd semper est ex opposito. Ergo si Galaxia tale lumen est, tunc ad motum aëris reflectentis debet moueri, & etiam ad motum stellarum, à quibus incidit lumen primo: ut sit semper ex opposito ipsorum reflexum ab aëre: & hoc non uidemus. Quia Galaxiam uidemus in uno loco semper, etiam si à centenis locis inspiciamus eam, quia nunquam recedit à loco suo.

Sexta opi. & uera.

Ultima opinio aut causa Lactei, est Ptolemæi ubi supra, Alberti Mag. ca. 5. de Galaxia secundum ueritatem, ubi sic scriptum reliquit. Dicamus nunc quid est Galaxia secundum ueritatem. Nihil aliud autem est Galaxia, nisi multæ stellæ paruæ quasi cõtiguæ, in illo loco orbis: In quibus diffunditur lumen solis, & ideo uidetur quasi circulus albescens quasi fumus. Et post pauca. Sunt etiã inter eas quædã magnæ stellæ intermixtæ, quæ distinctæ uidentur. Et cum lumen illarum stellarum cum lumine in eis diffuso procedit, ex illo loco orbis inflâmato & ignito sine obstaculo, uidentur lumen oblongum. Dicitur autem orbis inflâmatus & ignitus non essentialiter, sed ab effectu: quia inflâmat & ignit. Illæ autem stellæ fixæ sunt in orbe. Ita, quòd quædã quasi tangunt aliquas & suscipiunt splendorem à sole, & insuper lumen earum in se diffunditur, & ab una in alteram diffusum cõtínuatur. Et hæc est causa quare Galaxia uidetur in uno loco orbis octaui non recedens ab eo, præcipue quia in eisdem imaginibus semper uidetur. Venit enim à pedibus Geminorum, & regyrat per principiũ Sagittarij in Geminos.

Orbis inflâmatus.

Vnde licet mutet spatium, sicut & cæteræ stellæ fixæ, non tamen mutat imagines zodiaci. Hactenus Alb. Hanc causam pulchre canit Mar. Ma. An maior &c.

Lege supra pag. 69. F. Causa efficiens Lactei.

Demum nec id prætereundum censeo, si queritur quæ sit Galaxiæ causa efficiens, & quæ causa materialis, sicut subiectum. Respondet Alber. ca. 6. & ultimo de Galaxia his uerbis. Causa eius efficiens, sunt in parte stellæ multæ paruæ, quæ sunt in primo loco, & habent insertas magnas distinctas: & illæ diffundunt lumen suum super spatium in illa parte orbis. Alia pars huius causæ efficientis, est radius solis, incidens istis stellis quasi contiguis. Causa autem materialis, sicut subiectum, est pars illa orbis quæ spissior est, & ideo retinens & repræsentans lumen Solis & stellarum & terminans uisum, per eundem modum, quo stellæ retinent lumen & repræsentant & uisum terminant.

Causa materialis.

De motu Galaxiæ.

Et compertum est probatione astronomica, quòd circulus Galaxiæ mouetur motu stellarum fixarum, hoc est in 100. annis uno gradu. Qui est motus stellarum fixarum.

Secunda pars huius capi.

Hactenus de parte prima huius capituli. Accedo nunc ad secundam, quæ incipit in uerbo. Est autem unus de numero maximorum circulorum. Author recenset Lacteam inter circulos maximos sphaeræ. De circulis maioribus aut maximis & minoribus dixit Proclus supra cap. de circulis sphaeræ. Et nos fusius in cõmentario isthoc: Ad ea loca lectorem remitto.

Supra pag. 13. A.

Tertia pars huius capi.

Sequitur pars tertia & ultima huius capituli, in uersiculo. Sunt porro maximi &c. Author numerat septem circulos maximos, quos nos usitatio maiores appellamus. De æquatore circulo facile omnium principe supra diximus. De signifero supra capite, de signifero: Et in cõmentis. De duobus coloris cap. de coloris & in cõmentis. De horizonte ca. de horizonte. De meridiano, cap. de circulis meridianis. De Lacteo præsentis capite: & isthoc in cõmentario.

Pag. 13. B. & sequentibus

DE QVINQVE ZONIS.

TEXTVS PROCLI.

Totius terræ superficies sphaerica est, & diuiditur in zonas quinque. Ex quibus duæ sunt, quæ circa polos describuntur. Frigidæ dictæ, quòd maxime absunt

A absunt à solis orbita. Eadem ob frigoris iniuriam parum habitate. Determinantur autē polos uersus, arcticis circulis. Quæ uero post has deinceps habentur, quod mediocriter ad prætereuntem solem sitæ sunt, temperatæ appellantur, habentq; in cælo limites arcticos, tropicosq; circulos, quibus interfacent. Reliqua, quæ inter memoratas quatuor mediū locum tenet, quod sub ipso solis transitu iacet, torrida nuncupatur, à terrestri æquatore in duas partes diuisa, is porro sub mundi æquatore porrigitur. Sed ex temperatis altera à nostri orbis hominibus incolitur, ipsa longa propè centum milibus stadiorum, lata ferè dimidio.

Proclus noster postquam plura de circulis cœlestibus, præcipuè equidistantibus, disseruit, puta de eorū numero, magnitudine, potestate & interuallo, hoc capite docet, quæ terræ partes aut plagæ sint ab his circulis inclusæ aut contentæ. Et diuiditur caput in duas partes. In prima ponit thesim, aut positionē. In secunda partitur terram in quinque zonas, diffiniendo eorum limites, conditiones, aut proprietates. secunda ibi. Et diuiditur in zonas quinque.

B In prima parte author utitur thesi, aut positione. Supponit enī terræ superficiem esse sphaericam, & ex consequutione ipsam terram. Et ego in præsentiarum nolo demonstrare, terram esse rotundam, sphaericā, aut globosam. Id quibus lector sibi facile nancisci posset, ex dictione prima Alma. Ex libro primo Io. de monte re. defloratoris Almagesti. Ex Cleomede primo meteor. Et forsan cōmentaria nostra, quæ in sphaeram mundi Ioan. de Sacrobu. congeessimus, nō nihil donabunt. Sed ut lectoribus sit amplius legendi, de terræ rotunditate, cāpus, scriptores citabimus. Quorum omnīū princeps est (ut diximus) Ptole. Phelu. dictione prima Alma. ca. 4. deinde sequuntur alij. Aristoteles secundo de cælo & mūdo, & eius cōmentator Auerrois. Cleomedes primo meteor. cap. Quod mundus sit globosus, & cap. Quod terra non sit lata, & cap. Quod terra nō sit caua. Et ca. Quod terra non sit cubicoſa, quadrangula, aut pyramoides. Plinius secundus lib. 2. ca. 66. 67. & 72. Ioan. à monte re. In epito. Alma. lib. primo conclusionē secunda. Alber. Magnus in abbreviatis Almagesti libro primo. Et idem in secūdo de cælo & mundo tractatu quarto cap. 9. 10. 11. Ouidius lib. 6. Fast.

STOEFLERI INTERPRE.

Terra rotunda

Tractatores de terræ rotunditate.
Ptolemæus
Aristoteles
Auer.
Cleomedes
Plinius.
Io. à mon. re.
Alber. ma.
Ouidius

C Terra pilæ similis nullo fulcimine nixa,
Aëre subiecto tam graue pendet onus.
Arte Syracusia suspensus in aëre clauso
Stat globus, immensi parua figura poli.
Et quantum à summis, tantum secessit ab imis
Terra, quod ut fiat, forma rotunda facit.

Nec defunt sacra litteræ. Regius propheta psalmo 95. Iudicabit (inquit) orbem terrarum in æquitate, & populos in ueritate sua. Et psalmo 96. Illuxerunt fulgura eius orbi terræ. Et primo Paralipo. ca. 16. Ipse fundauit orbem terræ immobilem.

Psalmus
Paralipo.

Pro secunda parte huius capituli in primis animaduertendum est. Quod Physici, Astrologi, Geographi & Poëtæ distribuunt terram & cœlum in quinque zonas, aut fascias, siue cingula. Zona græce ζώνη. Sunt autem tractatores de zonis hi. Cleomedes primo meteor. capite de orbibus. Strabo libro primo & secundo. Iulius Fir. libro primo capitulo quarto & ultimo. Tullius de re pu. Macrobius libro secundo de somnijs Scipionis. Plinius libro secundo cap. 70. Ptolemæus in suo quadri. tractatu secundo. Martianus libro sexto. Albertus Magnus de naturalia locorū dist. 1. ca. 6. qui citat Platonē, Pythagoram, Homerum & oēs qui in

Scriptores de zonis.

Cleomedes
Strabo
Iulius Fir.
Tullius
Macro. Plini.
Ptolemæus

Martianus.
Albertus.
Plato.
Pythagoras.
Homerus.
Virgilius.
Ouidius.
Tibullus.
Lucanus.

Aegypto philosophati sunt. Accedunt Poëte Virgilius, Ouidius, Tibullus, Lucanus, His addo Probum grammaticum, Ioan. de Sacrobu, Georgiū Vallam, & alios plures. Horum omnium sententias in medium afferre, plurimas absumeret horas, nonnullas satis comodos ascribam. Cleomedes ubi supra, postquam in caelo quinque distinxit parallelas, quos segmenta appellat, sic scriptum reliquit, & loquitur de terrestribus zonis. His nimirum caeli interuallis, quae memoratis orbibus, id est, circulis distinguuntur, terrae partes quinque subiiciuntur. Vna ab arctico, nempe septentrione, comprehenditur. Altera, supposita spatio, quod inter septentrionem & aestiuum tropicum est. Tertia inter duos tropicos quae medioximum obtinens locum, incumbentem supernè sibi habet æquinoctialem. Quarta medium hyberni tropici spatium & antarctici tenet. Quinta sub antarctico. Has igitur terrae partes physici zonas, seu cingula uocant, quorum extrema utraque, ob gelu rigorem, inhabitabilia esse perhibentur. Vt medioximum propter aestum habitationi non est obnoxium. Inter quod & extrema sunt temperata. Temperatior siquidem efficitur zona ab exusta, & utraque assistente & contermina frigida. Hac Cleome.

Tullius. De iisdem zonis Tullius de re. pu. Cernis eandem terram quasi quibusdam redimitam & circumdatam cingulis, e quibus duos maxime & inter se diuersos, & caeli uerticibus ipsis ex utraque parte subnixos, obriguisse pruina uides: Medium autem illum & maximum solis ardore torreret, Duo sunt habitabiles, quorum illi, in quo qui insistent, aduersa urgent uestigia, nihil ad uestrum genus. Hic autem alter subiectus aquiloni, quem colitis, cerne quam tenui uos parte contingat. Omnis enim terra quae colitur a uobis, angustata uerticibus, lateribus latior, parua quaedam insula est, circumfusa illo mari, quod Atlanticum, quod magnū, quod oceanum appellatis in terris, qui tamen tanto nomine quam paruus sit uides.

Prætereo hic inferere aureas sententias Macrobij & Iulij Fir. propter uerborum multitudinem. Tu quidem legito, & legisse profecto gaudebis. Ad Poetas accedo. Virgilius primo Geor. sic canit.

Incirco certis dimensum partibus orbem,
Per duodena regit mundi Sol aureus axem.
Quinque tenent zonæ caelum: Quarum una corusco
Semper Sole rubens, & torrida semper ab igni est.
Quam circum extremae dextra leuacque trahuntur
Cerulea glacie concretæ, & imbribus atræ.
Has inter, mediamque, duæ mortalibus ægris
Munere concessæ diuum. Et uia secta per ambas
Obliquus quod se signorum uerteret ordo.

Ouidius.

Ouidius lib. 1. Metamor. fab. 7.
Vtque duæ dextra caelum, totidemque sinistra
Parte secant zonæ: quinta est ardentior illis.
Siconus inclusum numero distinxit eodem.
Cura dei, totidemque plagæ tellure premuntur.
Quarum quæ media est, non est habitabilis æstu,
Nix tegit alta duas, totidem inter utramque locauit,
Temperiemque dedit mixta cum frigore flamma.

Idem de quinque zonis lib. 2. Metamor. Fab. prima.

Si potes his saltem monitis parere parentis &c.

Tibullus.

Et Tibullus lib. quarto, elegia prima.
Et quinque in partes totus disponitur orbis,
Atque duæ gelido uastantur frigore semper.

A Illuc & densa tellus absconditur umbra,
Et nulla incepto perlabitur unda liquore,
Sed durata riget densam in glaciemq; niuemq;
Quippe ibi non unquam Titan superingerit ortus.
Ast media est phœbi semper subiecta calori &c.
Sequuntur 16. metra de zonis alijs. Legito.

Secundo contuendum, Zona siue zone pluriuo cum esse. Est enim zonæ mons Thraciæ, Authore Plinio libro quarto cap. 11. Et zonæ oppidū Thraciæ teste Pomponio libro secundo de Thraciæ.

Zona altera nostro seruiens tractatui, sic diffiniri posset. Zona est portio, tractus, aut spatium cœli, siue terræ, inter duos circulos minores, æquidistantes, proximos, aut inter æquidistantem & polum mundi contentum. Quasi cingat uel circumeat cœlum siue terram. Vt tota cœli portio inclusa duobus tropicis dicitur zona exusta, circumdat enim cœlum sicut cingulum. Idem sumito iudicium de terræ tractu his tropicis interposito. Incipit autem zona (geographice loquor) in occidente, tendens per meridiem in orientem, & rursus ab oriente per circulum mediæ noctis in occidentem, & sic totum ambit cœlum, aut terrā, & in hoc distat a climate, quod est spacium terræ habitatum inter duas líneas æquidistantes ab occidente in orientem inclusum.

Sunt quippe zonæ uaria nomina, ^{ζώνη} enim græcum est, & apud latinos zona pro latino usurpata, ut facile est uideri apud Iulium Firmicum, Macrobiū, Virgiliū, Ouidiū, & alios latinos. Vocantur etiam zonæ, fasciæ, apud Martiā lib. sexto. Orbis (inquietem) terræ, in quinque zonas, siue melius fasciās dico, pro rerum diuersitate discernitur &c. Nominantur etiam cinguli apud Tullium, & Macrobiū. Et cingula apud Cleomedem, Georgio Valla interprete. Et plagæ, apud Ouidiū. Tandem maculæ: apud Tulliū. Vbi Scipio Afri, Scipionem alloquitur dormientē, sic. Hæc cœlestia semper spectato, illa humana contemnit. Tu enim quam celebritatem sermonis hominum, aut quam expetendam consequi gloriam potes? Vides habitari raris, & angustis in locis, & in ipsis quasi maculis, ubi habitat, uastas solitudines interiectas &c. Zonæ enim sunt (& loquor de habitatis) ferè ad similitudinem macularū. Macula sanè præter notas significationes, pro reti ponitur. Nā sicut rete multa habet foramina quæ etiam maculæ nuncupantur, sic zona multa habet foramina id est, partes, in nonnullis commodis habitationibus, in alijs incommodis.

De hac nominum uarietate pulchre scribit Macro. libro secundo de somnio Scipionis. De quinque autem cingulis ne quæso existimes, duorum Romanæ facundiæ parentū Maronis & Tullij dissentire doctrinam, cum hic ipsis cingulis terram redimitam dicat, ille iisdem, quas græco nomine zonas uocat, asserat cœlum teneri, Vtrumque enim incorruptam, ueramque, nec alteri contrariam retulisse rationem procedente disputatione constabit &c. Postea Macrobius de zonis terrestribus & cœlestibus disertissime loquitur, & etiam docet, quo pacto uia geometrica pingi possunt, ad propositum sic scribit. Nūc illud quod probandum promissimus, asseramus. Hos cingulos & bene Maronem cœlo, & bene terræ assignasse Ciceronem, & utrumque non discrepantia sed consona, eademque dixisse. Et post multa concludit. Cum ergo manifeste & rigorem de cœli uerticibus, & feruorem de sole in terræ cingulos uenire signauerit, ostendit prius in cœlo hos eosdem cingulos constituisse. Nunc quoniam constitit easdem in cœlo & in terra zonas esse, uel cingulos, hæc etenim unius rei duo sunt nomina. Hucusque Macrobius.

Zona.

Inceptio zone

Zonorum uaria nomina.

Zonæ.

Fasciæ.

Cinguli.

Cingula.

Plagæ.

Maculæ.

Macrobi.

Zonæ Geming
Cœlestes zonæ
næ.

Venatio cœle
stium zonarū.

Tertio annotandum zonas esse geminas, alteras cœlestes, alteras terrestres. D
Cœlestes quippe zonæ sunt primariæ & terrestrum causæ. Hæ quatuor cœles-
tibus circulis (sicuti supra in diffinitione diximus) in cœlo distinguntur, orna-
tæ syderibus & astris, quorum situm & locum in ipsis zonis astraria sphaera
mox indicat. Consulendus est etiam Hyginus in suo poëtico astronomico. Cœ-
lestes hæ zonæ latinorum more ex obliquo circulo, id est, zodiaco & motu So-
lis annuo sic uenari possunt. Huius obliqui circuli pars una ab æquatore in se-
ptentrionem abit, ac recedit gradibus 23. & minutis ferè 30. Alia pars è regione
distans ab eodem æquatore in austrum fugit tot gradibus & minutis. Cum igitur
Sol motu suo in aquilonem deflexerit, & ab æquatore memoratis gradibus
& minutis declinauerit, quod in Cancrî initio accidere ambigit nemo, diurno
motu describit circulum, qui Cancrî, & Tropicus eiusdem appellatur. Is sanè
limes est duarum zonarum. Contra Sol in meridiem uergens, & ab æquatore
(ut diximus) abiens, diuturna rotatione alium pingit circulum, qui circulus
Capricorni, aut tropicus Capricorni uocatur, alius certe limes duarum zona-
rum. Interuallum igitur cœleste his circulis inclusum, medium tenens locum,
dicitur zona torrida exusta. E

Præterea cōmemorata circulus obliquus, & motus Solis sub eo etiam obli-
quus, alios quàm mundi petunt polos, ab his utrimque in 23. gradus & 30. mi-
nuta (quemadmodum supra annotauimus) abeuntes. Quare hi zodiaci poli
circa mundi polos circulos describunt paruos, quos nos latini arcticos appelli-
tamus. Et cœli spatium intra hos complexum, duas gelidas & frigore rigentes
constituit zonas, unam arcticam, alteram antarcticam. Sed cœli intercapedo
septentrionaria, inter tropicum Cancrî & circulum arcticum inclusa tempera-
tam manifestat zonam, septentrionariam tamen. Et in austrina regione inter-
uallum cœleste tropico Capricorni & circulo antarctico interpositum, aliam
pandit zonam, quæ temperiem recipit. Ecce quinque cœlestes zonæ.

Quomodo cœ-
lestes zonæ di-
cantur torridæ
gelidæ.

Hic scito optime lector, cum grauissimi authores asserunt cœlestes zonas
esse torridas, exustas, gelidas, frigore concretas, temperatas, sicut de his canit
Virgilius ubi supra. Et Macro, lib. 2. de Som. Scipi. sic habet. Ipsum autem Ci-
ceronē scisse, quod terreni cinguli cœlestibus inficiantur, ex uerbis eius ostendit
dicitur. Ait enim ex quibus duos maxime inter se diuersos & cœli uerticibus
ipsis ex utraque parte subnixos obriguisse pruina uides. Ecce testatur finale
frigus esse de cœlo. Idem quoque de feruore medio dicit. Medium autem illum
& maximum Solis ardore torrerî. Cum ergo manifeste & rigorem de cœli uer-
ticibus, & feruorem de Sole in terræ cingulos uenire signauerit, ostendit prius
in cœlo hos eosdem cingulos constituisse &c. Illa & talismodi aliorum uerba sic
exponito. Cœlestem zonam esse torridam, non quidem formaliter, aut per es-
sentiam, sed uirtualiter, aut causaliter, quod in subiectam terram causat & im-
primis exiccationem, aut exustionem, sic zonæ cœlestes uicinæ utrisque polis
gelidæ dicuntur, accipe (ut dixi) non formaliter, sed causatiue. Idem intelligi
to de temperatis. F

Terrestres zonæ.

Quinque his cœlestibus zonis, quinæ subduntur terrestres. Imaginare (ut
facile capias) è circulo Cancrî perpendicularum in terræ superficiem demissum.
Id in eodem motu diurno primi mobilis describit circulum. Hic illi in unguem
supponitur, circulusq; Cancrî terrestris nuncupatur, limes (quemadmodum de
cœlestibus diximus) duarum zonarum, haud secus ac iam præcepimus alios
cœlestes circulos, terrenos facies. Videbisq; in terra quinque zonas in frigore,
ardore

A ardore & temperie cœlestes imitantes.

Vt candidis lectoribus laborē minuas, oculis subiiciemus picturā quinque zonarum terrestriū. Esto orbis aut circulus terræ in plano descriptus, per duas diametros occultas in quatuor equas partes distributus. Punctis extremis unius diametri adscribito literas a. b. Alterius diametri punctis iungito literas c. d. C. polū septentrioniū,

B D. austrinum significantibus. Arcum orbis a. c. partem more uulgato in 90. partes aut gradus, ascri-

ptis (ut assolet) numerus 5. 10. 15. 20. 25. &c. Inchoandum negotium iuxta literam a. perque quinquarios ascendendo usque in c. polum septentrionalem.

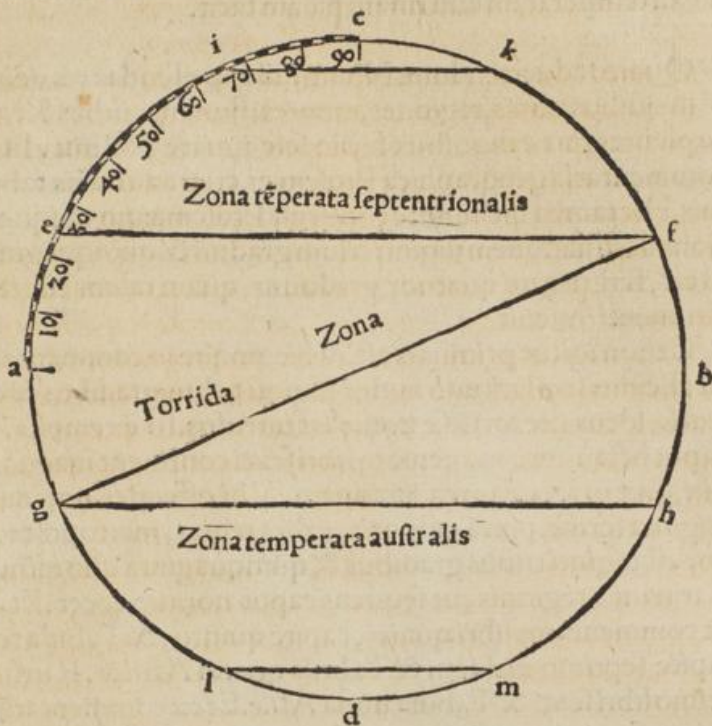
Præterea ab a. uersus c. maximam Solis declinationem, quæ nostra temperate continet 23. gradus & 30. minuta, fini supputationis addito literam e. Officioque circini comprehendere arcum a e. Et pede circini in a durante, cum uago pingere in orbe notam uersus d polum austrinum, cui adde literam g. Deinde pone (circino tum non uariato) unum eius pedem in punctum b & cum reliquo imprimere notam uersus c, cui literam f iungito, & rursus gyrate circino fac notam aliam uersus d quam h litera ornabis. Ex e litera trahere rectam in f tropicum

C Cancris præferentem. Item ex g emitte lineam in h tropicum Capricorni significantem.

Rursus siste unum circini inuariati pedem in c notam poli Septentrionalis & cum uago facito utrinque notam in orbe, ductaque recta a nota in notam, eam literis i k obsignabis, indicantem circulum arcticum Latinorum. Haud dissimiliter immitte pedem circini in d punctum poli austrini & cum mobili punctis hac & illac in orbe signatis, ducito lineam l. m. circulo antarctico Latinorum respondentem.

His absolutis uidebis in plano quinque terrestres zonas rite depictas. Omne enim terræ interuallum lineis e f & g h tropicis inclusum torridam aperit tibi zonam. Ardore enim solis huic terræ interuallo semper imminentis exurit. Quare haud inepte a litera g in f lineam rectam euehere potes, solare iter representantem.

Inclusa autem intercapedo terræ lineæ i k circuli arctici & arcui septentrionali lineæ i k respondentem zonam gelu obrigentem septentrionalem indicat. Et e regione zona in meridie exposita ob imensum frigus inhabitabilis est. Terræ autem tractus lineis i k & e f inclusus, zonam nostram temperatam, habet

tabilem, aquiloniam manifestat. Et demum terræ portio lineis g h & l m com- D
plexa temperatam austrinam palam facit.

Canones quin-
que zonarū.

Quarto aduertendum. Nouitij ad capeffendas res geographicas aspirantes, & in quibus zonis, regiones, montes, flumina, urbes &c. contineantur, edoceri cupientes, his canonibus facile sese iuuare possunt. In primis præsto sint eis commentaria geographica Ptolemæi, cum adiunctis tabulis uisui commodissimis. Hic tamen meminisse conuenit Ptolemæum ubique obseruasse maximam Solis declinationem uiginti trium graduū & quinquaginta unius minorum, id est, ferè uiginti quatuor graduum, quam talem esse tempore suo officio instrumenti inuenit.

Canon igitur primus is est. Vbi cumque in commentarijs aut tabulis occurrit alicuius loci latitudo minor uiginti tribus gradibus & quinquaginta uno minutis, locus iste torridæ zonæ est intrusus. In exemplis. Tabula sexta Asiæ & caput octauum commentarij libri sexti continent magnam partem felicis Arabiæ, quæ in torridam cadit zonam. Vbi offendes oppida clarissima centum & triginta ferme, plura emporia, urbes regias, metropoles, quarum latitudo minor est uiginti tribus gradibus & quinquaginta uno minutis. Adest etiam pars E
Carmaniæ regionis, ut sequens caput nonum docet. Et alia exempla colliges ex commentarijs libri quarti, capite quinto, & Tabula tertia Africæ. Item ex capite septimo eiusdem & Tabula quarta Africæ. Rursus ex capite uicesimo primo libri sexti & Tabula nona Asiæ. Et ex commentarijs libri septimi, capite primo, secundo, tertio, quarto, & tabula decima, undecima & duodecima Asiæ. Scito quod hic canon extendit se ad utrasque latitudines, puta septentrionalem & austrinam.

Secundus canon. Loci habentes latitudinem septentrionalem uiginti trium graduū & quinquaginta unius minorum uel quasi, subiacent tropico Cancrici, limiti torridæ & temperatæ zonæ septentrionariæ. Gratia exempli. Ptolemæus libro quarto capite quinto & tabula tertia Africæ, in descriptione Aegypti, in nomo Thebarum, insignem urbem Syenem alligat latitudini uiginti trium graduum & quinquaginta minorum, subiectam tropico Cancrici. Et eodem capite, Berenicen ciuitatem huic subdit latitudini. Sic contra meridianam latitudinem tot graduum & minorum obtinentes tropico Capricorni subiiciuntur, limiti zonæ exustæ, & temperatæ austrinæ. Ex opere Ptolemæi nulla F
excerpes exempla, eo quod eius obseruationes eò non peruenere, sed ex modernis tabulis facile elicies.

Tertius canon. Cuiuscumque loci latitudo maior est uiginti tribus gradibus & quinquaginta minutis, minor tamen latitudine sexaginta sex graduum & nouem minorum, hunc temperatæ zonæ septentrionariæ ascribi. Huius exempla habes propemodum innumera ex commentarijs quinque librorum Ptolemæi & decem tabularum Europæ, & multis cōmentarijs & tabulis Africæ & Asiæ. Verum nulla offendes apud Ptolemæum exempla austrinæ. Fateor etiam habitationes uersus aquilonem ultra latitudinem quinquaginta septem, quinquaginta octauo, quinquaginta nouem &c. expositas hyberno tempore difficiliter habitari.

Canon quartus. Loca latitudinem aquiloniam sexaginta sex graduum & nouem minorum excedentia complectuntur in zona frigida. Sunt quippe difficillimæ habitationis, quare hæc zona inhabitabilis appellatur. Ex Ptolemæi
commen-

A commentarijs nullum prorsus inuenies exemplum, cum omnis ipsius obseruatio in septentrionem ad latitudinem sexaginta trium aut sexaginta quatuor graduum finem habeat. Nicolaus autem Donis Germanus, Ptolemæi chartis, tabulam modernam Noruuegię & Gothiæ addidit. In qua uides ultra circulum arcticum, uersus polum, insulam Islandiam, prouintiam Engronelandiam alias Gronelandiam, & Pilappelandiam &c. contineri.

Nicolaus
Donis.

Quinto loco, de zonis dignè differendum esset, de earum, scilicet, temperamento & distemperantia, & quibus causis id eis usuueneret, & aliis earum appendicibus, puta hominum uariis formis & moribus, de bestiarum & ferarum diuersitate, & aliis id genus propè innumeris. Sed quia paucis lapsis annis in tractatu nostro generali in cosmographiam, de his satis abundè differuimus, & ex aliorum scriptis plurima colligi possunt, in præsentia breuitati studentes præterimus.

De zonarum
temperamen-
to & distempe-
rato.

Sexto & demum sciendum. Proclus finit caput his uerbis. Sed ex temperatis altera à nostri orbis hominibus incolitur, ipsa longa propè centum milibus stadiorum, lata ferè dimidio. His uerbis nititur author indicare habitati orbis longitudinem & latitudinem. Hoc loco animaduertendum est. Scriptores de longitudine & latitudine habitati orbis multum inter se dissentire, & pugnantes afferre sententias, quatuor ex his, reliquis nullis, adducemus. Ptolemæus Clau. libro primo geographiæ, Marinum Tyrium geographum emendat & crebro taxat de iniusta & inepta longitudinum & latitudinum obseruatione, modo in mensuris terrestribus, modo marinis nauigationibus, modo in cœlestium consyderatione, quod manifestum erit legenti dicti libri capita, scilicet, septimum, octauum, nonum, undecimum, duodecimum, decimum tertium, decimum quartum & decimum quintum. Postea caput uicesimum secundum, uicesimum tertium, uicesimum quartum. Et lucidius libro septimo, capite quinto, concludit nostram habitabilem sibi cognitam in longitudine continere semisphæram terræ, aut semiaequinoctialem, hoc est, centum & octoginta gradus. Latitudinem uero habitabilis cognitæ tam uersus austrum quàm septentrionem complecti septuaginta nouem gradus & uiginti quinque minuta, aut, ut ipse dicit, integris gradibus octoginta. Dat idem uni gradui circuli magni quingenta stadia, ut ex diligentiori dimensione comprehensum est. Si igitur quingenta stadia in centum & octoginta gradus semicirculi æquinoctialis duxeris, suscitabis totius orbis Ptolemæo cogniti longitudinem super arcum æquinoctialis circuli nonaginta milium esse stadiorum, faciunt miliaria Italica celebrata diuisione per octo stadia, undecim milia & ducenta & quinquaginta, miliaria germanica communia duo milia & octingenta & duodecim integra, quatuor miliaribus Italicis unum germanicum facientibus. Latitudinem autem notæ terræ habitabilis facit octoginta ferè graduum, quibus respondent quadraginta milia propemodum stadiorum. Et quinquies mille miliaria Italica, nostra germanica 1250. Ab æquinoctiali præterea uersus polum arcticum, usque in Thulem insulam, supputat Ptolemæus sexaginta tres gradus, facientes stadia 31500. miliaria Italica 3937. quasi, nostra 984. Hæc est sententia Ptolemæi de habitato orbe cognito in longum & latum.

De uaria longi-
tudinum & la-
titudinem ac-
ceptione.

Accedit secundo loco Strabo Amasinus de situ orbis. Is lib. 3. habitabilis orbis cogniti longitudinē & latitudinem latenter satis aperit. Vt autem lectoribus eius sententia apertior reddatur. Prenotandū quod idem donat uni gradui æquino-

Strabonis sen-
tentia.

tialis septingenta stadia more ferè omnium ueterum Græcorum, quod ex eius D uerbis facile capitur. Si quis igitur (inquit) in trecentas & sexaginta sectiones diuidat maximum terræ circuitum, septingentorum stadiorum erit unaquæq; sectio. Et in ea sententiâ fuisse Eratosthenem tradidit, & hoc memoriæ commẽdato. Præterea idem initium terræ habitabilis secundum latitudinem sumit à Cinamomifera regione, distante ab æquinoctiali uersus septentrionem stadijs milibus octo & octingentis.

Attende hic lector quòd Cinamomifera regio de qua Strabo hic loquitur, non est ea regio, quæ est sita supra paludes Nilî ultra æquinoctialem, uersus austrum, de qua loquitur Ptolemæus libro quarto capitulo octauo tabula quarta Aphricæ.

Græci terræ stadijs meciuntur

Postea Strabo concludit uniuersi orbis habitati longitudinem & latitudinem, his uerbis. Vnde uniuersa latitudo orbis terrarum minor esset millia triginta ab austro in septentrionem. Longitudo autem millia septuaginta esse traditur. Habes nunc optime lector quid Strabo de his rebus sentiat. Græci sanè quod etiam noster PROCLVS supra de horizonte approbat, stadijs terram metiuntur, non miliarijs Italicis, aut Germanicis. Quòd si decreueris eas res ad miliaria traducere, aut gradus æquinoctialis excerpere, hoc fermè pacto ut infra patebit operaberis. Afferit Strabo Cinamomiferam regionem recedere ab æquinoctiali stadijs milibus octo & octingentis, quæ diuido per septingenta stadia, & tandem extraho duodecim gradus circuli æquinoctialis, cum triginta quinque fermè minutis, quæ facile conuertes per multiplicationem septingentorū stadiorum in duodecim gradus & trigintaquinque minuta, in stadiacõmemorata & dein in miliaria Italica & Germanica iuxta modulum infra exponendum. Incipit igitur Strabo initium terræ habitabilis secundum latum in principio primi climatis, prout præcedentibus lectionibus abunde docuimus. Ab eo igitur termino austrino extendit Strabo, ut iam iam commemorauimus, terram habitatam uersus septentrionem in 30000, ferè millia stadiorum, quæ in gradus æquinoctialis (hac lege) conuertam. Partior ea per 700. stadia & colligo in quotiente 43. fermè gradus, deficiunt enim centum stadia, quare Strabo egregiè adiecit, minor.

Hic obiter notandum est, quòd Prisci unî gradui circuli magni assignarunt sedecim miliaria Germanica communia. Et apud eos unum miliare Germanicum ualebat quatuor miliaria Italica & contra. Miliario autem Italico respondent undecim stadia minus ferè una quinta uel aliquid huiusmodi. Intellige cum gradus unus complectitur septingenta stadia. Si igitur 43. gradus latitudinis multiplicaueris in sedecim, suscitabis miliaria Germanica 688. Ea per quatuor multiplicata pariunt 2752. Italica. Aut partire numerum stadiorum 30000 per undecim & emergent propemodū miliaria Italica iam iam extracta, scilicet 2752. ex quibus facile educes miliaria Germanica. Ex his palam infertur, quòd si addideris duodecim graduum & trigintaquinque minorum distantiam Cinamomiferæ regionis ab æquinoctiali, quadraginta tribus gradibus terræ habitatae secundum Strabonem, colliges quinquagintaquinque gradus & ferè trigintaquinque minuta latitudinis, iuxta sententiâ Strabonis ab æquinoctiali inchoando. Finis igitur terræ habitatae uersus septentrionem secundum eundem esset fermè ad mare Germanicum, & ad situm Hamburgi, Lubeci, Rostochij, Dantisci, & cætera. STRABO enim asserit RHODANOS esse cognitorum nouissimos Scytharum, hos PTOLEMAEVS subdit

A subdit elevationi polari 54. graduum uel circiter, uide tab. octauam Euro. Vltra quos maligna est habitatio Straboni propter frigora, huius assertionis causa est, quod Græci circulum arcticum euariant iuxta elevationes polares quæ in Græcia numerantur 35. 36. 37. 38. graduum.

Præterea longitudinem habitabilis terræ Strabo recenset 70000. stadijs, quæ per 700. distributa relinquunt 100. gradus longitudinis circulis æquinoctialis. Hi multiplicati per 16. procreant mil. germa. 1600. Germanica uero multiplicata, per quartum constituunt mil. Italica 6400. Aut diuidito numerum stadiorū longitudinis per 11. & in idem deducis, præter id quod 11. stadia nonnihil super abundant. Habes nunc candidè Lector sententiam Strabonis de longitudine & latitudine habitati cogniti orbis.

Longitudo.

Tertio loco ad Artemidorum trepidus accedo. Quem Plinius libro secundo capi. iii. in ueteri, de mensura longitudinis & latitudinis uniuersæ terræ antesignanum delegit.

Artemidoris sententia.

B Hic præfari libet, numeros huius capituli ferè omnes deprauatos, quare lucubrationem peculiariorem quàm meam desiderant. Ego ne tacendo piaculo quopiam obruar, cum Hermolao Barbaro correctionis aut emendationis gratia, Martiani Capellæ uerba ueritati magis consentanea proferam, hæc. Longitudo ab extremis Indiæ ad Herculis columnas Gadibus consecratis, Octuages quinque centena septuaginta octo milia, sicut Artemidorus asseruit.

Antequam uerba Martiani ampliori sermone dilucidiora reddam, Prænotandum. Terræ mensores, ut unicuique suas partes, puta regiones, satrapias, prouincias, territoria, loca, agros, uineas, prata & reliqua id genus secernere possent, plurimas excogitauere terræ mensuras, ut sunt digitus, uncia, palmus, sexta, pes, passus, actus, miliarium, stadium, leuca &c. Pro nostro proposito sciendum, quod passus continet quinque pedes. Pes quatuor palmos, Palmus quatuor digitos. Stadium aut quod terrestribus dimensionibus magis usurpatum est certis passibus completur. Sunt ita stadia alia & alia longitudine discrepantia. Nam stadium quod Italicum siue Romanum uocant, est pedum 625. qui per 5. diuisi, relinquunt 125. passus, Italicum stadium. De quo Plini. libro secundo cap. uicesimo tertio. Stadium inquit 125. nostros efficit passus, Hoc est, pedes 625. Olympicū græcis obseruatum pedum 600. passuum 120. Nam cum constaret curriculum stadij, quod est Pisis apud Olympicum, Herculem suis pedibus metatum, idque fuisse longum pedibus 600. cætera quoque stadia in terris Græciæ ab alijs postea instituta. Legito Aulum Gellium de noctibus atticis libro primo capi. primo. Pythicum pedum 1000. passuum 200. Fortasse à Pythia ciuitate Misia minoris, de qua Strabo libro 13.

Passus qd &c.

Stadium triplex Italicum.

C In nostro igitur proposito propter Artemidorum Græcum Cosmographū, utemur Stadium olympico, quod Græcorū est in hunc fermè modum 8578000. passus, de quibus loquitur Martianus, putata longitudo à columnis Herculeis usque (ut asserit) ad extrema Indiæ, diuisi per stadium Græcorum, scilicet, 120. passus, relinquunt in quotiente stadia 71483. quæ partita per 700. stadia donant 102. gradus longitudinis circuli magni. Qui ducti in 16. procreant 1632. mil. germa. Rursus hæc in quatuor multiplicata dant mil. Ita. 6528. Ecce numeri graduum longitudinis & miliariorum propè accedunt numeris Strabonis supra excerptis, de longitudine. Hucusque.

Longitudo.

Latitudo autē terræ à meridiano situ ad septentrionem dimidio ferè minor **D**
colligitur quinquagintaquatuor milium sexaginta duo. Hæc Artemidori uer-
ba sunt mutilata uehementer, quia uerbū centena eiectum est, quod sic palam
fit. Si enī 54062. passus essent latitudo à meridie, siue æquinoctiali in septentrio-
nem, sequeretur quòd habitatio nostra, non contineret unum gradum circuli
magni, quod à nemine unquam fuit concessum, quod sic manifestatur. Di-
uidantur hi passus latitudinis per stadium græcorū, id est, per centum & uiginti
passus, exeunt in quotiente quatuor centū & quinquaginta stadia, non facien-
tia unum gradum. Cum (ut diximus) 700. stadia efficiant unum gradum. Si ue-
ro quis contenderit ita legendum, scilicet, quinquagintaquatuor milium & se-
xaginta duo milium, hæc profecto esset ualde inepta pronuntiatio. Suppona-
mus autem quòd sit conueniens, iungo eos numeros simul, colligo centies &
sedecies mille passus. Ruit etiam hic numerus, quòd est dimidio ferè minor lon-
gitudine, ut supra dixit Artemidorus, ob id quòd non est septima pars huius
numeri, ut patebit diuidenti. Item is passuum numerus diuisus per 120, relin-
quit post se 967. stadia, non efficiencia duos gradus latitudinis. Ecce horum nu-
merorum lapsus & corruptio. Martianus autem sic habet. Latitudo habitabi-
lis terræ, dimidio penè minor quàm longitudo, etenim colligitur in quinquagi- **B**
es quater centena sexaginta duo milia. Bona impetrata uenia, & hic numerus
mendosus est, & circulo arctico Græcorum incōueniens. Is enim numerus pas-
suū partitus per 120. stadium Græcorum, donat stadia 45517. quæ per 700. diuisa,
surgunt 65. gradus circuli magni, ostendentes latitudinē nostræ habitabilis
terræ & finem uersus septentrionem, qui numerus non quadrat cum circulo
arctico Græcorum, excedit enim propemodum in 10. gradibus. Quod paucis
sic deduci potest, Artemidorus (teste Plinio) ponit terminum habitabilis ad os-
stia Tanais fluuij, cuius ostia, Authore Ptolemæo libro quarto, capite quinto,
& octaua Tabu. Euro. habent latitudinem penè 55. graduum, in quo situ aut
circiter, incipit (ut diximus) circulus arcticus Græcorum, ultra quem Strabo-
ni maligna est habitatio, & ulteriora tanquam incomperta relinquit Artemi-
dorus. His pensitatis Martiani numerus mendum patitur non modicū, super-
effluit enim ferè octingentis quadraginta milibus passuum, quibus à numero
Martiani detractis, remanebunt quadraginta sex centena uiginti duo milia
passuum, numerus æquatus latitudinis à me restitutus. Qui per 120. diuisus **F**
efficit 38517 stadia. Ea per 700. partita relinquunt 55. gradus latitudinis ab æqui-
noctiali supputandos uersus septentrionem. Ecce concursus Artemidori senten-
tia cum Strabone. Nec mirum, cum Strabo plura ex Artemidori geographia
in suam traxerit. Tempore enim Artemidorus Straboni fuit prior.

Quarto loco ad Proclum nostrum uenio, qui temperatæ, quam habitamus,
longitudinem asserit propè centum milium stadiorum, quæ per 700. diuisa re-
linquunt in quotiente 143. quasi gradus longitudinis habitabilis terræ, qui fa-
cillime in miliaria reducuntur. Et subdit, lata ferè dimidio, dimidium longitudi-
nis habet 71. gradus, quòd autem addit ferè, demo de 71. quintam partem & nō
nihil ultra puta 16. & residuo 55. gradus latitudinis, finem habitabilis nostræ,
aut circiter, iuxta circulum aut zonam arcticam Græcorū. Hæc de longitudi-
ne & latitudine nostræ habitationis utcunque scripta, haudquaquam affirmo
ut propositiones aut conclusiones euidentes, sed tanquam problemata & libe-
rimenta, quibus ingenuos animos inuestigandæ ueritatis stimulum obijcere uo-
lui. Dico cum diuo Hieronymo. Non è diffinito asserimus quæcunque scribi-
mus, sed ea lectoris arbitrio relinquimus.

Sed

A Sed hic obiicitur mihi: Cur hi uiri Ptolemæus, Strabo, Artemidorus & Proclus, in omni literarum subtilitate & præcipue in Geographiâ præter cæteros solertes, tam in longitudine quàm in latitudine habitabilis terræ usque adeo in diuersum eunt?

Obiectio.

Scito, cædide lector principia, rerû esse minima. Ex nuce quippe fit corylus, ex glande ardua quercus &c. Id in nostro proposito & bonis artibus est mania festariû. Authore quippe Plinio. Nouarû rerum principia sunt lubrica. Nec mirandum, hominem genitum non statim omnia nouisse etiam humana. Rudis etenim fuit priscorum uita, non tamen minus ingeniosam fuisse in illis obseruationem apparebit, quàm nunc esse rationem. Quo fit, quòd nemo est qui nesciat, scientiarû incrementa in tpe facta: Facile certe est inuentis addere &c.

Rerum principia parua.

Præterea Geographus, quem non raro Strabo probatissimè descriptorem aut scriptorem orbis nominat, nihil aut parum distat à scriptore historiarum. Quare Ptolemæus lib. 1. Geogra. notitiam regionum nactam ex traditione illorum, qui diligentissimè regiones explorauerunt, appellat historiam. Historicus autem narrat res gestas per se, aut ab alijs, qui emendatius & probata fide scripserunt cognitatas. In eo sequitur Geographus historicum. Quod pulchre docet

Geographus, Historicus.

B Strabo libro tertio. Orbis namque (inquit) descriptor, partes mundi cognitatas differere cogitat, ignotas autem omittit. Et idem in fine secundi in sententia sic habet. Cum scriptor orbis cognouerit, quòd maiores nostri aliqua non satis differuerint, debet assistere his, quæ optime credita fuerunt. Debet de omnibus moderate loqui, fugere fabulas, & sermones cõmentitios. Neque sequi eos qui non exactè quæque tradunt, sed propter ignorantiam & locorum distantiam in maius & miracula extollunt. Cautus etiam esse debet, ubi scriptores inter se non concordant, aut confuse loquuntur.

Historici officium.

Geographi officium.

Leges Geographi.

His animaduersis respondeo obiectatori. Cõmemoratos uiros haud in diuersum ire. Quòd enim prisca Artemidorus & Strabo, qui ubi supra ut & alij plures, scilicet, Hipparchus Niceus, Eratosthenes Cyreneus, Possidonius Obbopolitanus contemporaneus Straboni, Hippias Eleus, Bion Borysthenites, & alij de rebus Geographicis scripsere, moderandû est, ut prædixi ad eorum tempora, quibus terræ descriptio nondum fuit multum cognita, sed eorum quiuis huius rei prouintiam sumpsit, prout ad eius uenit notitiam, obseruatis legibus à descriptore orbis supra recitatis custodiendis.

Solutio.

C Strabo ferè, Artemidorus & etiam Martianus, quæ à Gadibus insula initiû descriptionis sumpserunt, ideo factum reor, quia ultra eas uersus occasum est mare exterius, quod oceanum occidentalem nominant, uersus orientem uero incipit mare nostrum, quod mediterraneum appellatur. Sed hoc potius referendum est ad columnas Herculis, scilicet, Calpen &c. Ob honorem igitur Herculis id factû est, cui in Gadibus templum, extructum uisitur. Quamquam Strabo fateatur, ultra Gades in occidentem esse habitationes, puta Sacrû promontorium, Agrum Sphenam, id est, cuneum, & insulas Cassiterides, & nonnulla alia. Sed (ut iam dixi) inde nõ sumpserunt (præcipue Martia, & Artemi.) principium descriptionis, sed à Gadibus insula. Finit autem Strabo (me iudice) terram habitabilem sibi cognitam, uersus orientem ad principium Indiæ, hoc est, ad Indum fluuiû. Si igitur ex opere Ptolemæi recensueris à Gadibus usque ad ostia Indi fluuij, ubi se finit Gedrosia regio. colliges gradus propemodum 100, quos ex numeris longitudinis Strabonis supra extraximus. Simile iudicium de Artemidoro relinquitur.

Causa incepti onis à Gadibus.

Quòd si obiicis; Strabonẽ multa scripsisse de rebus Indicis, ut ex lib. eius, 15,

Strabo de rebus Indicis.

Solutio fati manifestatur. Puta de Indo, Hydaspes, Hypane fluminibus. Item de septem Indorum generibus, de Elephantis, Formicis, Viperis, de Gange flumine & alia debilis. plura. Assentior, sed quia haec omnia non dum fuere ei satis cognita, neque a uiris apud quos fuit publica & probata fides conscripta, ea missa fecit.

Alia obiectio. Sed si rursus obijcis uerba Strabonis, ubi supra, postquam de longitudine habitabilis dixit, mox addidit. Hoc autem ab occasu in ortum est ab extremis Hispaniae ad extrema Indiae &c. Quibus uerbis supra iam dicta dupliciter impugnantur. Primo, Strabo non incipit habitabilem nostram a Gadibus insula, sed ab extremis Hispaniae, puta a sacro promontorio, quod est, etiam Ptolemaeo attestante, ultra Gades insulam uersus occasum. Dico uerum esse, sed quod supra a Gadibus exordium factum est, propter Martianum & Artemi: & ob auctoritatem Herculis accipiendum est. Nec magna est differentia inter sacrum promontorium & Gadem insulam, quae uix 2. gradus continet, quae sane differentia in comparatione tantae longitudinis nullius est ferme momenti, nostra enim disputatio, de longitudine horum uirorum non est ita emusicata, ut suscitetur digladiatio pro uno, uel duobus, aut tribus gradibus.

Solutio nuntas. Secundo ruunt praedicta, quod Strabo annectit ad extrema Indiae. Nemo est qui nesciat extrema Indiae non esse ad Indum fluuium, ubi est eius initium? Respondeo, extremum non raro accipi pro initio alicuius rei. Plau. ab extremo narrare incipiam, id est, a principio. Neque possunt Strabonis uerba arctari usque ad ultima Indiae. Cum nec Ptolemaeus recentior scripserit usque ad ultima Indiae, quod hodie est manifestarium ex commentarijs & chartis modernis. Immo Strabo nullam facit mentionem harum rerum, quae sunt ultra Gangem, uersus orientem, scilicet, de India extra Gangem, de qua Ptolemaeus plura notat digna scribit, puta de aurea Chersoneso, aurea regione, argentea regione, de insulis, scilicet, Satyrorum, Ibadio, de multis fluminibus, ciuitatibus, montibus, de quibus idem nihil scripsit.

Valida obiectio. Quod si aduersarius urget, Strabonem & Artemidorum scripsisse Geographiam usque ad Gangem fluuium Indorum, hoc est, ad ostia huius fluminis. Et hoc eorum uerba uidentur praese ferre. Plinius enim ex Artemidoro, huius longitudinis uenationem duplici uia absoluit, & in utrisque uis incipit ab ostio Gangis amnis, & ad Gades insulam finit. Et in eam sententiam possunt etiam trahi

Plinius. uerba Martiani supra, ubi dixit, Longitudo ab extremis Indiae ad Herculis columnas Gadibus consecratas. Et uerba Strabonis supra. Hoc autem ab occasu in ortum ab extremis Hispaniae ad extrema Indiae. Vbi per extrema Indiae intelligunt Gangem, quo ad eius ostia, quia ultra Gangem nihil fuit eis (ut praedixi) cognitum. Crediderunt etiam ultra Gangem esse oceanum. Et ergo per extrema Indiae intellexerunt ultimam partem orbis ipsis cogniti uersus orientem.

Ptolemaei longitudes supra putat sub equinoctiali. Pro responsione. Contuendum, Ptolemaeus longitudinem habitabilis terrae scilicet, 180. graduum supputauit ab occasu uersus ortum sub aequinoctiali maximo circulo parallelo. Vbi unus gradus longitudinis respondet uni gradui latitudinis. Ita quod una & eadem est mensura terrena unius gradus longitudinis cum uno gradu latitudinis.

Strabo, Artemi. numerant longitudes sub parallelo. Strabo autem & Artemidorus non reduxerunt obseruationes suas longitudinis ad aequinoctialem circulum, sed ad parallelum quendam longe ab aequinoctiali uersus septentrionem distantem. Quod Strabo his uerbis aperte docet. Longitudo huius est linea ad rectitudinem, ab occasu per columnas, & per fretum Siculum usque ad Rhodiam, & per sinum Illicum penes Thaurum progressa, qui Asiam per zonas distinguit in orientale uergens pelagus inter Indos & eos qui ultra Bactrianam sunt Scythas. Ex his uerbis manifestum est Strabonem

A Tabella
datione
gradu
Paralle
Gradu
quino
lis &c
tra.
Par
alle
li.
G
1
4
8
12
16
20
40
60
80
100
Sed
eod
gra
qu
tia
pa
dua
fura
cum
aqui
uitio
C
S
I
D
itaqu
alibi
feru
Tau
ricer
Prop
sepe u
tens au
nis cor d
tatem sin
silla, Spi
Prorigete

A Tabellare bonem longitudinem non obseruasse sub æquinoctiali, sed sub Parallello transiente per loca iam iam memorata, puta per Parallelū habentem 37.38.39.40. aut circiter gradus latitudinis. Vbi unū gradui propter meridianorum cōcursum & angustiam uersus polum arctici cū remanent ferè 45. minuta unius gradus æquinoctialis, & sic unius gradus parallelī, minor est quasi quarta parte æquinoctialis. Vnde confestim elicio quòd quatuor gradibus parallelī remanent 3. gradus æquinoctialis & 8. gradibus parallelī remanent 6. gradus æquinoctialis, Et sic de alijs iuxta annexam hīc tabellam.

Paralleli.	æquinoctia.
G	G
1	45
4	3
8	6
12	9
16	12
20	15
40	30
60	45
80	60
100	75

His habitis sic operabimur. Ptolemæus numerat longitudinē sub æquinoctiali circulo à fortunatis insulis usque in ostia Gangis 144. 145. 146. graduum. Volo gratia exempli, accipere longitudinem 145. graduū. Sed Artemidorus & Martianus incipiunt longitudinem in occidente in insula Gades, ubi est templum Herculis. Quibus etiam propè accedit Strabo. Ptolemæus autem huius insulæ, quam Gadiram appellat, longitudinem numerat quinque graduum, distantiam à fortunatis insulis, quos demo à longitudine iam dicta, & remanent 140. Ita quòd Ptolemæus à Gadira usque in ostia Gangis, tot recenset gradus longitudinis. Qui igit à meridiano Gadiræ iter sub æquinoctiali arripit usque in meridianum ostij Gangis, absoluit gradus 140.

B Sed is qui sub parallello memorato incipit iter in meridianum Gadiræ, & pgit sub eodem parallello usque in meridianum ostij Gangis, etiam fermè complet 140. gradus huius parallelī. Sed quia hi gradus minores sunt gradibus æquinoctialis quasi 100. quot gradus supra ex longitudinibus Strabonis, Artemidori, & Martiani extraximus. Manifestū est, & omnibus etiam mediocriter doctis, omnes parallellos dempto æquinoctiali, minores de terra refecare partes, & eandem in duas æquas partes minime diuidere. Quare cōsequens est, quòd maior est mensura terrena à meridiano in meridianum sub æquinoctiali, quàm extra sub quo cumque parallello. Quare exemplum supra expositum, ubi cōcordantiam sub æquinoctiali & parallello posuimus puta 140. graduum, dumtaxat propter notitios produximus.

DE SIGNIS COELESTIBVS. Incipit

C Signa stellis insignata diuiduntur in partes tris: Quædam enim in signifero locata sunt, quædam septentrionalia uocantur, quædam austrina. Quæ itaque in signifero sita sunt, duodecim animalia sunt. Quorum nomenclaturas alibi diximus. In ijs duodecim, stellæ quædam sunt, quæ ob quasdam, quas referunt notas, proprias appellationes meruerūt. Siquidem sex numero, quæ in Tauri dorso uisuntur, Pleiades nominantur: Quinque uero quæ in capite Tauri cernuntur, Hyades dicuntur. Stella uero quæ pedes Gemīnorum præcedit, Propus quasi præpes uocatur. Quæ uero in Cancro nubeculam referunt, præsepe uocant. At duæ quæ iuxta Præsepe collocatæ sunt, Aselli dicuntur. Prentens autem sydus, quod in corde Leonis notatur, simili cum loco nomine, Leonis cor dicitur, à nonnullis Regia stella, quòd qui sub ea nascuntur, regiā natiuitatem sint nacti. Sed quæ in Virginis summa sinistra manu hæret, fulgida sanè stella, Spicam nominant. Stellula uero, quæ iuxta uirginis dextrā alam figitur, Protrigetes dicitur. At quatuor stellæ quæ in summa Aquarij dextra uisuntur,

TEXTVS
PROCLI